

Postoje Čechů k zahraniční politice a roli USA ve světě – listopad 2012

Technické parametry

Výzkum:	<i>Naše společnost, v12-11b</i>
Realizátor:	<i>CVVM, Sociologický ústav AV ČR, v.v.i.</i>
Projekt:	<i>Naše společnost – projekt kontinuálního výzkumu veřejného mínění CVVM SOÚ AV ČR, v.v.i.</i>
Termín terénního šetření:	<i>12. – 19. 11. 2012</i>
Výběr respondentů:	<i>Kvótní výběr</i>
Kvóty:	<i>Region (kraje NUTS 3), velikost místa bydliště, pohlaví, věk, vzdělání</i>
Zdroj dat pro kvótní výběr:	<i>Český statistický úřad</i>
Reprezentativita:	<i>Obyvatelstvo ČR ve věku od 15 let</i>
Počet dotázaných:	<i>1053</i>
Metoda sběru dat:	<i>Osobní rozhovor tazatele s respondentem</i>
Výzkumný nástroj:	<i>Standardizovaný dotazník</i>
Otázky:	<i>PM.57</i>
Zveřejněno dne:	<i>10. prosince 2012</i>
Zpracoval:	<i>Jan Červenka</i>

V rámci listopadového šetření CVVM byla dotázaným předložena baterie otázek zaměřených na vnímání americké zahraniční politiky a role USA v současném světě.¹

Tabulka 1: Postoj k výrokům o zahraniční politice a roli USA ve světě (%)

	souhlasí		nesouhlasí		neví
	rozhodně	spíše	spíše	rozhodně	
USA usilují o zajištění stability a mírového uspořádání světa.	12	57	17	4	10
Jednání USA v mezinárodní politice nebere ohledy na mínění světového společenství.	9	35	34	6	16
USA ve své zahraniční politice vystupují na obranu svobody, demokracie a lidských práv.	14	52	18	4	12
USA ve své zahraniční politice upřednostňují vlastní mocenské a ekonomické zájmy.	25	46	15	2	12
USA mají právo postupovat proti nedemokratickým režimům i za použití vojenské síly.	5	20	32	27	16
Současná zahraniční politika USA představuje hrozbu pro dnešní svět.	4	18	43	18	17

Pozn.: Procenta v řádku.

¹ Otázka: „Přečtu Vám několik výroků o zahraniční politice USA a vy mi, prosím, ke každému z nich řekněte, zda s ním souhlasíte, nebo nesouhlasíte.“ (dále viz tabulku 1)

Jak ukazují výsledky šetření zaznamenané v tabulce 1, sedm z deseti lidí v České republice (71 %) proti jednomu ze šesti (17 %) zastávají názor, že USA v zahraniční politice upřednostňují vlastní mocenské a ekonomické zájmy, a více než dvě pětiny (44 %) proti dvěma pětinám (40 %) si myslí, že neberou ohled na mínění světového společenství. Podle necelé čtvrtiny Čechů (22 %) současná zahraniční politika USA představuje hrozbu pro dnešní svět, třípětinová většina (61 %) však zastává opačné mínění. Více než dvě třetiny respondentů (69 %) mají za to, že Spojené státy ve své zahraniční politice usilují o zajištění stability a mírového uspořádání světa, což pětina (21 %) naopak odmítá. Velmi podobné rozložení názorů (66 % souhlasících, 22 % nesouhlasících) se objevilo i v případě teze, že USA ve své zahraniční politice vystupují na obranu svobody, demokracie a lidských práv. Názor, že Spojené státy mají právo ve vztahu k nedemokratickým režimům použít vojenskou sílu, zastává čtvrtina obyvatel ČR (25 %), tři pětiny občanů (59 %) jsou naopak proti.

Tabulka 2: Souhlas/nesouhlas s výroky o zahraniční politice a roli USA ve světě

	III/2003	V/2004	II/2005	IX/2006	X/2009	XI/2012
USA usilují o zajištění stability a mírového uspořádání světa.	44/49	47/44	47/44	47/43	56/35	69/21
Jednání USA v mezinárodní politice nebere ohledy na mínění světového společenství.	73/21	64/26	64/24	64/24	51/38	44/40
USA ve své zahraniční politice vystupují na obranu svobody, demokracie a lidských práv.	48/42	51/38	48/40	51/38	57/34	66/22
USA ve své zahraniční politice upřednostňují vlastní mocenské a ekonomické zájmy.	82/13	76/15	76/14	78/14	72/20	71/17
USA mají právo postupovat proti nedemokratickým režimům i za použití vojenské síly.	20/71	22/64	18/70	22/66	22/66	25/59
Současná zahraniční politika USA představuje hrozbu pro dnešní svět.	57/31	42/41	43/40	44/39	30/55	22/61

Pozn.: Údaje v tabulce reprezentují součty podílů příslušných variant odpovědí „spíše“ a „rozhodně“. Dopočet do 100 % tvoří odpovědi „neví“.

Identická baterie otázek je v šetřeních CVVM pokládána opakovaně od roku 2003, přičemž poslední srovnatelné šetření se uskutečnilo v říjnu 2009 (viz tabulku 2). Od té doby se celková percepce americké zahraniční politiky ze strany české veřejnosti velmi výrazně zlepšila, což platí zejména o prvních čtyřech šetřeních realizovaných v letech 2003 až 2006, ale zřetelný posun můžeme vidět i od posledního šetření z roku 2009, oproti kterému dále poklesl podíl těch, kdo současnou zahraniční politiku USA vnímají jako hrozbu pro dnešní svět, snížil se podíl těch, kdo soudí, že USA v mezinárodní politice neberou ohledy na mínění světového společenství, došlo k posílení mínění, že USA ve své zahraniční politice vystupují na obranu svobody, demokracie a lidských práv, stejně jako názoru že USA usilují o zajištění stability a mírového uspořádání světa a dokonce se snížil i podíl těch, kteří odmítají myšlenku, že USA mají právo postupovat proti nedemokratickým režimům i za použití vojenské síly. Jedinou položkou ze zkoumaných možností, u níž nenastal žádný významný posun, tak bylo tvrzení, že USA ve své zahraniční politice upřednostňují vlastní mocenské a ekonomické zájmy. Pokračující příznivý posun v hodnocení americké zahraniční politiky a role Spojených států v současném světě, které bylo zejména v roce

2003 v době invaze do Iráku, ale i v následujících letech silně kritické, přitom velmi dobře koresponduje s vysokou důvěrou, kterou česká veřejnost vyjadřuje současnému americkému prezidentu Baracku Obamovi,² a naopak převažující nedůvěrou, kterou chovala k jeho předchůdci Georgi W. Bushovi.³

Uvedené výsledky, které se týkají jednotlivých zkoumaných výroků, lze shrnout do jediného indikátoru, který ukazuje postoj české veřejnosti k americké zahraniční politice prostřednictvím vzájemné relace mezi počty pozitivních a negativních vyjádření na její adresu u každého jednotlivého respondenta. Tyto relace byly následně uspořádány do pěti kategorií (viz tabulku 3).

Tabulka 3: Postoj k zahraniční politice USA (v %)⁴

	III/03	V/04	II/05	IX/06	X/09	XI/12
jednoznačně pozitivní	5	5	4	7	7	6
převážně pozitivní	16	21	19	18	27	35
neutrální nebo smíšený	17	24	25	22	26	34
převážně negativní	32	28	26	28	25	17
jednoznačně negativní	30	22	26	25	15	8

Pozn.: Procenta ve sloupci.

Ze souhrnných výsledků vyplývá to, co naznačily už výsledky v jednotlivých položkách baterie, a sice že celkově se od roku 2009 hodnocení americké zahraniční politiky opět výrazně posunulo pozitivním směrem. Již v minulém šetření se razantně snížil zejména podíl respondentů, kteří americkou zahraniční politiku a roli USA ve světě vnímali veskrze negativně, když poklesl o deset procentních bodů z jedné čtvrtiny na 15 %, což pokračovalo mezi roky 2009 a 2012 dalším poklesem tohoto podílu o sedm procentních bodů na současných 8 %. Zároveň poměrně zřetelně poklesl podíl těch, kdo americkou zahraniční politiku a roli USA ve světě vnímají převážně negativně, a to o osm procentních bodů z 25 % na 17 %. Celkově tak podíl převážně či jednoznačně kritických reakcí na zahraniční politiku USA poklesl z rovných dvou pětin v roce 2009 na současnou jednu čtvrtinu, když přitom v období let 2004 až 2006 se standardně pohyboval na úrovni okolo jedné poloviny a v roce 2003 dokonce vysoko nad ní. Pokles podílu kritických hodnocení se přitom promítl do nárůstu podílu těch, jejichž postoj k americké zahraniční politice a k roli USA ve světě je neutrální nebo smíšený, který od posledního šetření vzrostl o osm procentních bodů, a také do nárůstu podílu převážně pozitivních ohlasů, který se zvýšil rovněž o osm procentních bodů. Podíl nekritických, zcela bezvýhradných postojů k americké zahraniční politice, který se doposud pohyboval v rozmezí 4-7 %, se ani tentokrát významně nezměnil a skončil uvnitř uvedeného intervalu. Celkově

² Viz tiskovou zprávu „Důvěra vybraným politikům v mezinárodním kontextu – listopad 2012“ ze 7. 12. 2012.

http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a6923/f3/pm121207.pdf

³ Viz tiskovou zprávu „Důvěra vybraným politikům v mezinárodním kontextu“ z 22. 10. 2008.

http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a3555/f3/100831s_pm81022.pdf

⁴ Do kategorie „jednoznačně pozitivní“ jsou zařazeni respondenti s převahou pěti či šesti výroků podporujících nebo kladně hodnotících americkou zahraniční politiku či roli ve světě, v kategorii „převážně pozitivní“ jsou ti s převahou dvou až čtyř takových vyjádření a v kategorii „neutrální nebo smíšený“ figurují lidé, u nichž byl rozdíl mezi příznivými a nepříznivými stanovisky buď nulový, nebo charakterizovaný převahou pouze jediného výroku na jednu či druhou stranu. Kategorie „převážně negativní“ a „jednoznačně negativní“ byly stanoveny analogicky kategoriím „převážně pozitivní“ a „jednoznačně pozitivní“.

poprvé nastala situace, kdy podíl pozitivních hodnocení převažoval nad podílem negativních ohlasů na zahraniční politiku USA a na jejich roli ve světě.

Tabulka 4: Postoj k zahraniční politice USA podle stranických preferencí (%)

	ODS	TOP 09	ČSSD	KSČM
jednoznačně pozitivní (bezvýhradný)	8	7	3	4
převážně pozitivní	47	43	39	24
neutrální nebo smíšený	33	36	31	34
převážně negativní	9	11	19	18
jednoznačně negativní	3	3	8	20

Pozn.: Procenta ve sloupci.

Z tabulky 4 je patrné, že podle stranických preferencí relativně nejpříznivěji americkou zahraniční politiku vnímají příznivci ODS, mezi nimiž jasně převažuje pozitivní hodnocení (55 %) nad kritickými hlasy (12 %). Zřetelnou převahu pozitivních postojů (50 %) nad negativními (14 %) šetření zaznamenalo i mezi potenciálními voliči TOP 09, přepis pozitivního hodnocení nad negativním, byť v poněkud mírnější podobě, se tentokrát objevil i mezi stoupenci ČSSD (42 % : 27 %), kteří v minulosti americkou zahraniční politiku přijímali převážně kriticky. Celkem tradičně nejkritičtějšími v tomto směru jsou podle očekávání voliči KSČM, mezi kterými jako jedinými z významně zastoupených stran v souboru podíl kritiků převažuje nad podílem pozitivních ohlasů. I u nich však v porovnání s dřívějšími výzkumy je kritický postoj mnohem méně plošný a paušální, když v roce 2006 jednoznačně negativní postoj vykazovalo 51 % voličů KSČM a nyní jen pětina. Z hlediska sebezaražení na pravolevé politické škále je hodnocení zahraniční politiky USA výrazně příznivější v její pravé části a zejména na jejím pravém okraji, jak ukazuje tabulka 5.

Tabulka 5: Postoj k zahraniční politice USA podle sebezaražení na pravolevé škále (%)

	levice	levý střed	střed	pravý střed	pravice
jednoznačně pozitivní (bezvýhradný)	2	3	7	9	10
převážně pozitivní	29	30	37	45	47
neutrální nebo smíšený	31	38	33	32	28
převážně negativní	21	22	15	9	13
jednoznačně negativní	17	7	8	4	2

Pozn.: „Levice“ – respondenti, kteří se zařadili do bodů 1, 2 nebo 3 na jedenáctibodové pravolevé škále; „levý střed“ – body 4 a 5; „střed“ – bod 6; „pravý střed“ – body 7 a 8; „pravice“ – body 9, 10 nebo 11.

Analýza podle základních sociodemografických znaků dále ukázala, že proamerické postoje jsou poněkud typičtější pro dotázané s dobrou životní úrovní. Relativně kritičtějšími se naopak jeví respondenti, kteří životní úroveň své domácnosti považují za špatnou.

Tabulka 6: Postoj k zahraniční politice USA podle důvěry B. Obamovi a M. Romneymu

	B. Obama		M. Romney	
	důvěřuje	nedůvěřuje	důvěřuje	nedůvěřuje
jednoznačně pozitivní (bezvýhradný)	7	3	12	5
převážně pozitivní	43	18	39	33
neutrální nebo smíšený	34	28	29	36
převážně negativní	12	31	15	17
jednoznačně negativní	4	20	5	9

Pozn.: Procenta ve sloupci.

Jak ukazují údaje v tabulce 6, z hlediska důvěry k Baracku Obamovi lidé, kteří mu důvěřují, příznivěji hodnotí i americkou zahraniční politiku a roli USA ve světě, zatímco ti, kdo mu nedůvěřují, jsou naopak výrazně kritičtější. Z hlediska postoje k Obamovu republikánskému vyzyvateli v nedávných prezidentských volbách, bývalému guvernérovi státu Massachusetts Mittu Romneymu, jsou analogické rozdíly jen malé a nelze je při daném rozsahu souboru a zastoupení těch, kdo M. Romneymu důvěřují, považovat za statisticky průkazné. Nicméně mezi těmi, kdo mu důvěřují, se objevuje statisticky významně zvýšený podíl těch, kdo americkou zahraniční politiku přijímají zcela bez výhrad. Specificky pak příznivci Mitta Romneyho významně častěji souhlasí s tím, že USA vystupují na obranu svobody a demokracie ve světě a že mají právo i vojensky zasahovat proti nedemokratickým režimům, a naopak nesouhlasí s tím, že USA upřednostňují své zájmy. Ti, kdo důvěřují B. Obamovi, pak vyjadřovali vesměs výrazně silněji proamerické postoje u všech specifických výroků s výjimkou toho, že USA mají právo zasáhnout i vojensky proti nedemokratickým režimům.